

Aarhus School of Architecture // Design School Kolding // Royal Danish Academy

Til Stede. Lethed som mål

Drewniak, Frans

Published in:
Arkitekten

Publication date:
2013

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Drewniak, F. (2013). Til Stede. Lethed som mål: En samtale med Selgascano . *Arkitekten*, (10), 36-43.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Til stede. Lethed som mål

En samtale med Selgascano ved Frans Drewniak, Madrid maj 2013.

Om uddannelsesmæssig baggrund, samarbejdets undfangelse og forbi- leder

José Selgas: Lucias far, Julio Cano Lasso, er en kendt arkitekt her i Spanien, og hendes tre brødre er også arkitekter; en familie af arkitekter. Jeg er ikke vokset op med tilknytning til arkitekturen. Min far var ingeniør. Men for mig betyder det mindre, om man er arkitekt, ingeniør eller fx bager. Det er mere eller mindre det samme for mig. Den måde, vi arbejder med arkitektur på, kunne være den samme som inden for andre discipliner. Og vi interesserer os for mange andre fag end arkitektur. Vi tror på, at netop det er en af de vigtigste erkendelser for arkitekter; at være åben over for andre fag og at være forbundet med andre discipliner og fagligheder. Bare for at komme med et eksempel så arbejder vi lige nu med Spaniens nationale center for bioteknologi her i Madrid. Vi er i gang med en slags installation og forsker sammen med dem i deres laboratorier. For mig betyder det mindre, om jeg er arkitekt eller biolog! Det er det samme liv, den samme passion og tilgang, jeg har til tingene.

Jeg lærte Lucia at kende på arkitektskolen her i Madrid (Escuela Técnica Superior de Arquitectura de Madrid, ETSAM, red.). Og i sidste ende så har Lucias far og hendes brødre været mine bedste lærere. Efter vores afgang fra skolen i 1992 tog jeg et par år til Italien. Jeg arbejdede hos Francesco Venezia i Napoli, og senere studerede jeg på det spanske akademi i Rom. Byen Napoli var en meget lærerig oplevelse og så fuld af liv; fantastisk! Og at rejse er den bedste 'arkitektskole'; at møde nye mennesker, spise og sanse verden.

Lucia Cano: At vi arbejder sammen som par, hjælper os, fordi vi har en fælles forståelse. Der kan være situationer, hvor man nærer overdreven tiltro til hinanden, men alligevel foretrækker jeg det; næsten som en forlængelse af en og samme person. Nogle gange foreslår jeg noget, og så har José tænkt den samme tanke eller også det stik modsatte. Senere diskuterer vi det eller bringer det på bane på tegnestuen. Det er vel egentlig ikke så forskelligt som et godt samarbejde mellem andre arkitekter, men når man kender, og har tillid til, hinanden, så er det så meget lettere.

Om samarbejde, metode, proces og mennesker på tegnestuen

JS: Vores metode er en form for kaos! Vi søger i alle retninger, og vi foretrækker ikke at have én veldefineret måde at gå frem efter. Vi 'spoler' hele tiden tilbage. Genstarter og afsøger så endnu en mulig vej at gå. Det er meget kaotisk og lidt forvirrende for nytilkomne på tegnestuen. Vi insisterer på til fulde at forstå de steder, vi arbejder med; historie, mennesker, kultur og samfund. Faktisk undersøger vi alt, hvad vi kan komme i nærheden af.

Vi ønsker at komme frem til den mest enkle og ligefremme tilgang. I de fleste tilfælde er vi overbeviste om, at vi kan tage udgangspunkt i det, der allerede er der. Vi prøver at nå frem til bare et enkelt hovedelement, som vi vil arbejde videre med. Men for at nå frem til det må vi først arbejde i alle mulige retninger. Ligesom det her hus i Los Angeles (PIP House, red.); det er helt banalt. Bare to dæk for at få udsigten og så et træ, der vokser igennem. Og så arbejder vi altid med det byggetekniske, og hvordan det kan udføres på det pågældende sted. I Los Angeles ønsker vi at anvende en trækonstruktion.

'El B' Auditorium & Congress Center, Cartagena, 2011. Selgascano. Foto: Iwan Baan.

Vi er meget interesserede i ideen om økonomi forstået både i forhold til materialet og dets minimering eller 'lethed'.

JOSÉ SELGAS

LC: Vi er selv meget tilstedeværende i alt, hvad der foregår på tegnestuen; med i alle processer og beslutninger. De, der kommer her for at arbejde, gør det, fordi det er det, de har lyst til, og fordi de interesserer sig for den arkitektur. Alle finder de sig hurtigt til rette her, men altid så er vi der til at støtte og guide dem. Jeg synes, det kommer af sig selv, næsten som en leg. Der er ingen faste vaner eller orden. Vi går bare i gang, foreslår og løser tingene imellem os.

JS: Vi vil helst fremstå som Selgascano og ikke som José Selgas og Lucia Cano. Vi prøver at undgå at træde frem i rampelyset med billeder af os som enkeltpersoner. Vi vil gerne fremhæve alle dem, der har været igennem tegnestuen, samarbejdet med ingeniører og alle dem, der medvirker til såvel udvikling som byggeriets udførelse gennem alle projektets faser. Vi vil heller ikke være for stor en tegnestue. Vi vil altid kunne være meget tilstedeværende og meget involverede i alle afgørende beslutninger undervejs i processen.

LC: Og alle siger til os: "Hvorfor underviser I ikke på skolen?" (ETSAM, red.). Jeg tror egentlig, det er et spørgsmål om at erkende sine begrænsninger. Vi kan i hvert fald ikke rumme det; at være så optaget af tegnestuens projekter og så skulle undervise på samme tid. Det kræver al vores tid og opmærksomhed. Og vi ønsker at dedikere alt, hvad vi har at give, til vores projekter og at være 100% til stede i udførelsen.

JS: Under en samtale, jeg havde med Bijoy Jain (Studio Mumbai, red.), blev jeg, trods det at vores arkitektur er som to forskellige verdener, bevidst om hans særlige tilgang og opmærksomhed på processen og 'the making of things'. Vi er ligeledes optagede af den tætte kontakt til håndværkerne og værkets endelige

materialisering. Vi arbejder i tæt kontakt med de udførende på pladsen. Vi lærer meget af dem og søger deres feedback og modspil undervejs. Vi ønsker at lære af 'manden på gulvet'. Ligesom det har været tilfældet inden for sproget, hvor populærkulturen har ændret og beriget det etablerede samfund. Det samme, tror vi på, gælder inden for arkitekturen.

At være så involverede. Ligesom i tilfældet med Sigurd Lewerentz, der næsten var til stede, når hver mursten blev lagt. Denne tætte relation til udførelsen af vores værker er meget vigtig for os! Måske er vi de sidste af vores art?

Om materialer, konstruktioner og en forkærlighed for 'lethed'

JS: Da vi skulle bygge vores tegnestue, ønskede vi at udføre det krumme tag i glas. Vi fik en pris hjem og måtte erkende, at det ville blive meget dyrt! Så bad vi om en pris i fiberkomposit fra det danske firma Fiberline. Prisen var en tiendedel af prisen på glas. Så hvad vælger man?

Det har været en læringsproces om de materialer og deres kvaliteter og fortrin. Fx er Silicon House heller ikke udført med glas. Her er vinduespartierne i ren akryl. Og hvorfor? For det første på grund af den fuldstændige transparens, man kan opnå, og som i dette tilfælde med den meget stærke forbindelse mellem inderum og haven udenfor. Ruden i massiv akryl har den samme u-værdi som en normal to-lags energirude, der altid ville have en grøn tone. Og prisen er omtrent den samme.

LC: I det her tilfælde er det ikke krumt som i projektet til tegnestuen, hvor dét havde stor indflydelse på kostprisen. Der ved indgangen er der en del mennesker, der har stødt hovedet imod. Men det gør ikke så meget, for akryl er modsat glasset et elastisk materiale. Og som du kan se, så

undgår man den sorte fuger og afstandsstykket, som man har ved flerlags glasruder. Man kan altså udføre det uden rammer og nærmest få det til at forsvinde. Grænsen mellem inde og ude opløses og er nærmest ikke tilstedeværende. Så det, vi har lært, er at udnytte materialets særlige egenskaber. Akryl er et langt mere alsidigt materiale end glas. Man kan indfarve og forme materialet i langt højere grad end glas.

JS: Det var også tilfældet i projektet til Auditorium Cartagena. Her ankommer man langs med en 210 m lang facade, hvor vi ønskede en oplevelse med en serie af spil og forvrængninger i facade-materialet.

Det viste sig ikke muligt at udføre i glas. Men i polykarbonat kunne vi få variationer af farver og transparens indbygget i ét og samme facadeelement.

Vi er meget interesserede i ideen om økonomi forstået både i forhold til materialet og dets minimering eller 'lethed'. Det, vi har erfaret, er, at alt det, vi lærte i skolen, bare var 'bullshit'. Den eneste måde at læse arkitekturen på er igennem økonomien. Det er den, som giver dig mulighed for at træffe beslutninger, og som gør en forskel i forhold til, hvorhen projektet kan bringes! Og denne økonomi kan muliggøre en 'lethed'. I de tynde søjler, der bærer taget i Silicon-huset (to tommer tynde stålrør, red.), er der tilgæet mindre materiale, end hvis de var lavet i beton. Så økonomien er også en visuel økonomi.

For nylig under et besøg i Berlin spurgte Matthias Sauerbruch os, hvordan vi lykkes med at anvende den type materialer i vores bygninger? Hvis man foreslår bygherren et mindre velkendt materiale, så kan det fremkalde bekymring. Så hvordan overbeviser man så sin bygherre? Svaret ligger også i økonomien; ved at arbejde med anlægsbudgettet.

'El B' Auditorium & Congress Center, Cartagena, 2011. Selgascano. Foto: Iwan Baan.

At være så involverede. Ligesom i tilfældet med Sigurd Lewerentz, der næsten var til stede, når hver mursten blev lagt. Denne tætte relation til udførelsen af vores værker er meget vigtig for os!

JOSÉ SELGAS

Fx en berømt spansk arkitekt som Miguel Fisac; alle hans eksperimentelle arbejder drejede sig i høj grad om materialet og dets økonomi. For at kunne støbe beton billigt brugte han plasticplader med reb som forskalling. Og resultatet var fantastisk!

Lethed og økonomi er nøgleord for vores arbejde.

Om flygtighed, permanens og robusthed

JS: Vi kan tale om tid, patina og ideer om robusthed. Vi er af den opfattelse, at aldring og patina af lette materialer er lige så vigtigt og skønt som ved andre materialer. Vi synes ikke, at plastic skal være uforandret og perfekt efter 40 år.

Den tyske kunstner Eva Hesse med base i 60'ernes New York arbejdede udelukkende med resin (lim, red.); plastic og fiber. Efter at vi har været og se udstillinger med hendes værker, forekommer det os, at de er langt smukkere nu, end de må have været dengang, de blev frembragt. Man kan se, at de er i forandring, skifter farve; gulner. Man kunne få den idé, at Eva Hesses arbejde var flygtigt eller skabt til øjeblikket. Men jeg syndes ikke, de har tabt i værdi. Absolut ikke! Sten ændrer sig også med optagelse af vand. Det gør ikke stenen mindre værd som materiale.

LC: Ligesom kobber jo også oxiderer. Den patinerede kobber er smukkere, end når den lige er lagt. Så hvad er egentlig smukkeste? Den nye og lidt blålige polykarbonat eller den mere gullige. Måske er det, når den med tiden bliver lidt gullig, at den er smukkeste?

JS: Et andet eksempel er Det Olympiske Stadion i München af Frei Otto. Vi besøgte det i 2004, før plexiglas-overdækningen af methacrylat blev udskiftet. Det var så smukt! Og de kasserede det

hele, bare fordi det var blevet en smule gult. Hvilken dumhed, måske et udslag af perfektionisme. Det var meget bedre, som det var! Jeg ved ikke, hvor ideen om det perfekte udseende kommer fra? Perfektionen bør ligge i den måde, materialet anvendes på, fuldstændig ligesom ved sten, kobber eller et hvilket som helst andet materiale. Det er utænkeligt, at nogen ville finde på at omgøre Eva Hesses skulpturer. At omgøre dem, blot fordi farven ændrer sig en smule. Det er en katastrofe, at så vigtigt et eksperiment udført af Frei Otto på den måde er gået tabt. Det havde en helt unik værdi i sig selv!

Et nært beslægtet tema er tilstedeværelsen af 'håndens arbejde' i et industrialiseret samfund. Vi vil, at tingene ikke er perfekte eller 'fejlfri'. Fx som i Auditorium Cartagena, hvor facadepanelerne presses på plads på stedet. Vi vil, at 'håndens arbejde' og 'the architecture of the making' træder frem i det, vi laver.

LC: Og med alle de reglementer og såkaldt 'kvalitetskontrol', som vi står overfor i dag. For 50 år siden var fx mursten ikke underkastet den samme kontrol. Alle mursten var forskellige i farve og tekstur. Den murede væg var smukkere på den måde. Endda optog de fra tid til anden fugtighed. Nu prøver vi at undgå den slags. Så murstenen imiterer egentlig plasticens egenskaber. Og den variation, der førhen var en naturlig ting, må man nu tilstræbe kunstigt, for at materialet kan se håndværksmæssigt ud. Det er en forkert udvikling!

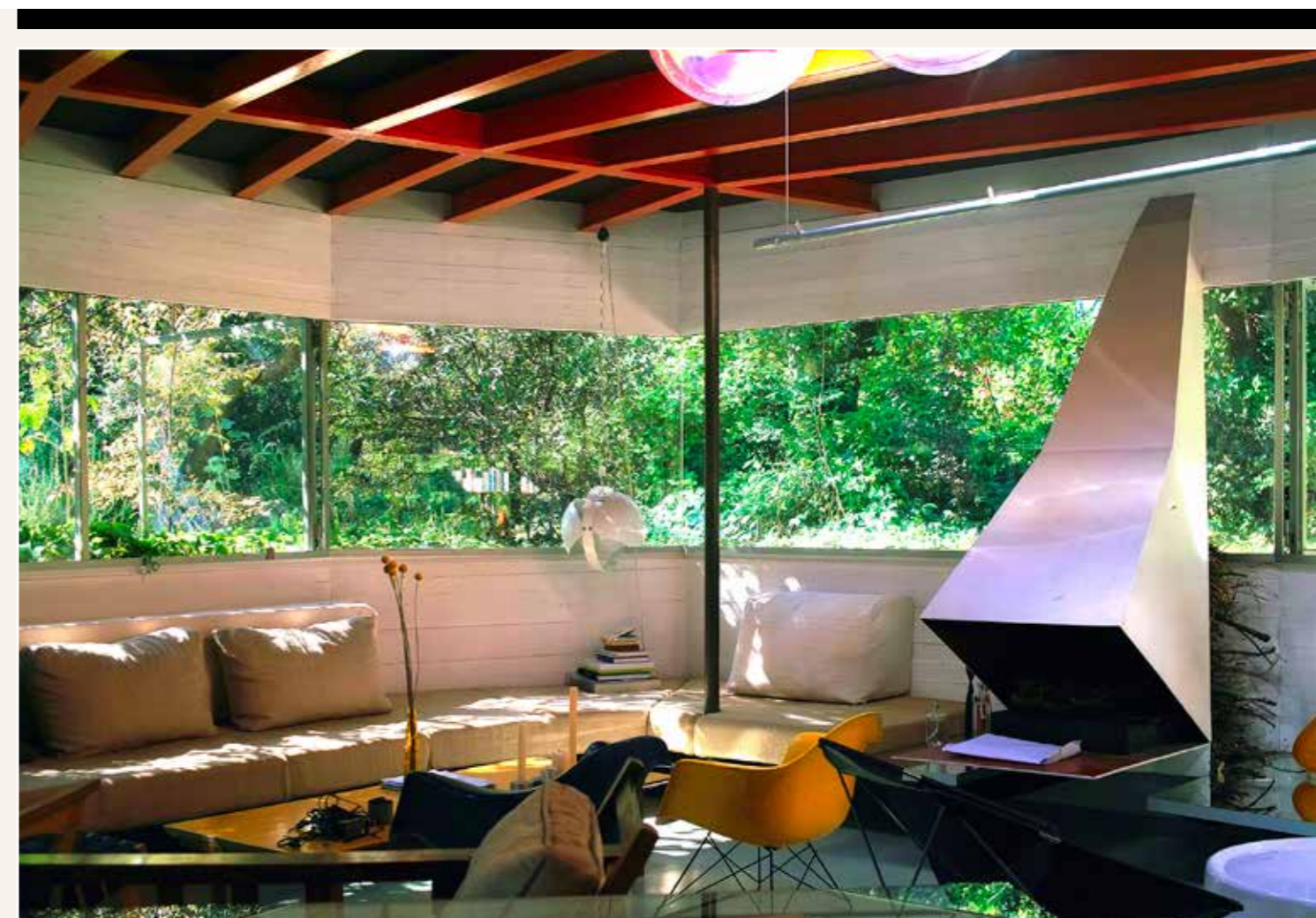
JS: Af Yona Friedman har vi lært, at arkitektur aldrig må være perfekt, men altid skal udtrykke håndens arbejde og menneskets tilstedeværelse. Patina og 'the architecture of the making' er vigtige elementer i vores arkitektur.

Om globale udfordringer, økologisk og økonomisk krise

JS: Vi følger ikke noget manifest. Ethvert manifest fører i sidste ende til armod. Men vi tror på økologi forstået som en følsomhed over for miljø og ressourcer. Til enhver tid vil vi arbejde med landskabet og naturværdier i videst mulig omfang. Naturen er den eneste mulige reference for et nutidigt skønhedsbegreb. Men vi prøver at undgå en normativ idé om bæredygtighed. Økologi er blot endnu et parameter på linje med konstruktion, historie, sociologi etc. Så vi har altid undgået at vifte med 'bæredygtighedsflaget'. Også fordi dette tidspunkt i historien er det mindst bæredygtige nogen sinde. Meget bliver sagt og gjort, men i realiteten så er det ikke omsorg for miljøet, der regerer verden. Ikke som førhen, hvor man byggede med udgangspunkt i klima og lokalitet.

LC: Det giver ingen mening, når man som mange siger: "Vi laver bæredygtig arkitektur". Og så ender de med at fjerne alt, hvad der oprindeligt var på stedet. Der opsættes alle mulige former for solpaneler, komplekse og kostbare systemer, der angiveligt er miljørigtige. Men en egentlig økologisk tilgang må tage udgangspunkt i stedet og ikke ændre på landskabet og de tilstedeværende kvaliteter. At prøve at arbejde med det, som allerede er der, og ikke skulle starte på ny og fragte alt udefra.

JS: Det kan måske lyde selvmodsigende. Men faktisk arbejder vi også med lokale materialer. Da vi først ankom til Cartagena i forbindelse med, at vi skulle lave konkurrencen, tænkte vi straks: "Hvad kan vi finde her?" Hvilken form for produktion har de her? Førhen var Cartagena en vigtig militærhavn, men i dag lever de primært af landbrug og turisme.

Silicon House, Madrid, 2004. Selgascano. Foto: Frans Drewniak.

Vi vil, at 'håndens arbejde' og 'the architecture of the making' træder frem i det, vi laver.

JOSÉ SELGAS

Og det viste sig, at der ikke er produktion af byggematerialer andet end Europas største fabrik til produktion af polykarbonat; GE Plastics!

Men så let skulle det ikke gå! Det tyske firma Beyer gav den bedste pris på leverancen til Auditorium Cartagena. Men det blev en besættelse for os at få ændret beslutningen; "Hvorfor i alverden fragte det hele vejen fra Tyskland herved, hvis vi har det i store mængder her ved vores dørtærskel?" Til sidst lykkedes det, sådan at den lokale fabrik kunne levere alle panelerne til facaden og til auditoriet. Så endnu engang er spørgsmålet om økologi uløseligt forbundet til økonomi.

Spanien og hele Sydeuropa befinder sig lige nu i en dyb økonomisk krise. Men i det mindste er det i Spanien en økonomisk krise og ikke en krise af mangel på gode tanker og ideer. Absolut ikke, tværtimod. Årene forud var en periode med et opskruet byggeboom uden omtanke! At overveje, om ting er rigtige eller nødvendige? Det er økologi. Så lige nu lever vi i et meget mere interessant øjeblik end i de forgangne års glade vanvid. Vi går ind for de ideer om modvækst, der er fremsat af den franske økonom Serge Latouche. Mens den nuværende økonomiske politik og de siddende politikere tror på vækst for alle lande. Det er hovedløst. Men det er et interessant tidspunkt i historien. Og i Madrid kan vi nu se langt flere kooperative tiltag med folk, der arbejder sammen og hjælper hinanden.

LC: Lige nu berører den økonomiske situation også vores tegnestue. Endelig har vi fundet tid til at holde forelæsninger

og deltage i symposier. Tid til at reflektere. Arkitektskolen i Sydney (University of Sydney, red.) har bedt os lave en udstilling, der viderefører de undersøgelser om arkitektur og natur, som vi arbejdede med på Venedig-bienalen 2012. At forske inden for agronomi og med kunstige midler skabe 'ny natur'.

JS: Et hydroponisk system udviklet af en australsk biolog gør vores intentioner om 'lethed' mulige.

LC: På grund af det kaldte vi vores udstilling på Venedig-bienalen 2012 for "Between Air". Det var det, som vi godt kunne lide ved det projekt; hvordan man i enhver position kan få ting til at gro med meget lidt materiale og vægt!

JS: Det handlede om bevægelse! Ligesom marionetter. Sydney bliver anden generation af den forskning, som vi også bringer med os til MIT (Massachusetts Institute of Technology - Department of Architecture, red.), hvor vi skal undervise her i efteråret 2013. Sammen med Spaniens nationale center for bioteknologi her i Madrid arbejder vi lige nu med en slags transparent jord. Men når man prøver at tage eksperimentet op i en arkitektonisk skala, så bliver det meget kompliceret. Det befinder sig på et meget eksperimentelt niveau, og i mange tilfælde må vi endnu engang spole tilbage til udgangspunktet.

Global eller lokal? Og om tegnestuens fremtid

LC: Vi kunne godt tænke os at arbejde hvor som helst i verden!

JS: Udfordringen bliver, at vi vil være

nødt til at være meget tilstedeværende, ligesom i Los Angeles, hvor vi skal til at bygge nu. Sådan må det være i overensstemmelse med den forståelse, vi har talt om i dag.

Det bliver sværere og sværere at tale om 'lokalisme'. Flere og flere mennesker har adgang til den samme information. Alligevel er det for os et interessant tema relateret til materiale og konstruktioner. I Los Angeles vil vi bygge i træ. I Spanien kan vi ikke gøre det fuldt ud. I Cartagena importerer vi alt træet til de store 'dæk' fra Tyskland. I Palencia-Extramadura er vi ved at færdiggøre et kongrescenter med en kompleks betonkonstruktion. Måske er det Europas værste betonstøbning, der her er blevet udført. Den er fuld af af stenreder og revner. Men man kan hævde, at det er en form for 'lokalisme'. Vi vil ikke lappe hullerne eller anvende nogen anden form for makeup, selvom bygherren har presset på for at finde en løsning ad den vej. Vi vil hellere lade det være sådan, selvom de fleste arkitekter ville sige, at det er en katastrofe.

LC: Nej! Ikke en katastrofe. Når man arbejder med beton, arbejder man jo med masse. Materialet arbejder med, og udførelsesprocessen bliver synlig i struktur og overflade. Det er smukt! Og igen; vi er ikke ude efter perfektion. Og så kommer polykarbonatens glatte overflade til ved siden af. At arbejde med kontraster er interessant!

At overveje, om ting er rigtige eller nødvendige? Det er økologi. Så lige nu lever vi i et meget mere interessant øjeblik end i de forgangne års glade vanvid.

JOSÉ SELGAS

Silicon House, Madrid, 2004. Selgascano. Foto: Pablo Zuloaga.